

Promemoria

Minsta tillåtna aktiekapital i privata aktiebolag - kompletterande underlag

I alla aktiebolag ska det finnas ett aktiekapital. I ett privat aktiebolag ska aktiekapitalet vara minst 100 000 kr och i ett publikt aktiebolag minst 500 000 kr. Utredningen om ett enklare aktiebolag har föreslagit att kravet på minsta tillåtna aktiekapital i privata aktiebolag sänks till 50 000 kr. Utredningen har också redovisat ett alternativt förslag som innebär att det nödvändiga aktiekapitalet inte i sin helhet ska behöva tillskjutas innan bolaget bildas utan kunna betalas in successivt.

I samband med att utredningens förslag (SOU 2008:49) nu remitteras önskar Justitiedepartementet få remissinstansernas synpunkter även på ett mer långtgående alternativ, nämligen att kravet på minsta tillåtet aktiekapital i privata aktiebolag sänks till 1 kr. Förevarande promemoria ger en kort bakgrund till det alternativet och redovisar de författningsändringar som då bedöms behöva göras.

Innehållsförteckning

1	Författningsförslag.....	3
1.1	Alternativ 1 – Bestämmelserna om tvångslikvidation på grund av kapitalbrist behålls oförändrade	3
1.2	Alternativ 2 – Bestämmelserna om tvångslikvidation på grund av kapitalbrist upphävs för privata aktiebolag	4
2	Bakgrund	11
3	Vilka andra ändringar och kompletteringar skulle behöva göras i aktiebolagslagen?.....	12
3.1	Bestämmelserna om bolagsbildning.....	13
3.2	Bestämmelserna om ökning av aktiekapitalet.....	13
3.3	Bestämmelserna om värdeöverföringar	14
3.4	Reglerna om likvidation vid bristande täckning för aktiekapitalet	14
4	Författningskommentarer	16
4.1	Alternativ 1	16
4.2	Alternativ 2	16

1 Författningsförslag

1.1 Alternativ 1 – Bestämmelserna om tvångslikvidation på grund av kapitalbrist behålls oförändrade

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 5 § aktiebolagslagen (2005:551) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

5 §

Om aktiekapitalet är bestämt i kronor, *skall* det uppgå till minst 100 000 kr.

Om aktiekapitalet är bestämt i euro och har varit bestämt i euro sedan bolaget bildades, *skall* det uppgå till minst det belopp i euro som enligt den av Europeiska centralbanken då fastställda växelkursen motsvarade 100 000 kr. Har aktiekapitalet tidigare varit bestämt i kronor, *skall* det uppgå till minst det belopp i euro som vid bytet av redovisningsvaluta motsvarade 100 000 kr.

I fråga om publika aktiebolag gäller 14 § i stället för första och andra styckena.

Om aktiekapitalet är bestämt i kronor, *ska* det uppgå till minst 1 kr.

Om aktiekapitalet är bestämt i euro och har varit bestämt i euro sedan bolaget bildades, *ska* det uppgå till minst det belopp i euro som enligt den av Europeiska centralbanken då fastställda växelkursen motsvarade 1 kr. Har aktiekapitalet tidigare varit bestämt i kronor, *ska* det uppgå till minst det belopp i euro som vid bytet av redovisningsvaluta motsvarade 1 kr.

1.2 Alternativ 2 – Bestämmelserna om tvångslikvidation på grund av kapitalbrist upphävs för privata aktiebolag

Härigenom föreskrivs i fråga om aktiebolagslagen (2005:551)¹ dels att 1 kap. 3 och 5 §§ och 25 kap. 45 § ska ha följande lydelse, dels att 25 kap. 13–20 §§ ska upphöra att gälla, dels att det i lagen ska införas åtta nya paragrafer, 25 kap. 52–59 §§ samt närmast före 25 kap. 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58 och 59 §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 §²

I ett aktiebolag har aktieägarna inte något personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser.

I 25 kap. 19 § finns bestämmelser om personligt betalningsansvar för aktieägare i samband med likvidationsskyldighet på grund av kapitalbrist.

I 25 kap. 58 § finns bestämmelser om personligt betalningsansvar för aktieägare i *publika aktiebolag* i samband med likvidationsskyldighet på grund av kapitalbrist.

5 §

Om aktiekapitalet är bestämt i kronor, *skall* det uppgå till minst 100 000 kr.

Om aktiekapitalet är bestämt i euro och har varit bestämt i euro sedan bolaget bildades, *skall* det uppgå till minst det belopp i euro som enligt den av Europeiska centralbanken då fastställda växelkursen motsvarade 100 000 kr. Har aktiekapitalet tidigare varit bestämt i kronor, *skall* det uppgå till minst det belopp i euro som vid bytet av redovisningsvaluta motsvarade 100 000 kr.

I fråga om publika aktiebolag gäller 14 § i stället för första och andra styckena.

Om aktiekapitalet är bestämt i kronor, *ska* det uppgå till minst 1 kr.

Om aktiekapitalet är bestämt i euro och har varit bestämt i euro sedan bolaget bildades, *ska* det uppgå till minst det belopp i euro som enligt den av Europeiska centralbanken då fastställda växelkursen motsvarade 1 kr. Har aktiekapitalet tidigare varit bestämt i kronor, *ska* det uppgå till minst det belopp i euro som vid bytet av redovisningsvaluta motsvarade 1 kr.

¹ Senaste lydelse av 25 kap. 13 § 2007:317.

² Senaste lydelse 2007:317.

25 kap.

45 §

Om bolaget har gått i likvidation på grund av bolagsstämans beslut eller, i de fall som avses i 17 § och 51 § första stycket, på grund av domstols beslut, kan stämman sedan bolagets revisor har yttrat sig besluta att likvidationen *skall* upphöra och bolagets verksamhet återupptas. Ett sådant beslut får dock inte fattas, om

1. det finns grund för tvångslikvidation enligt 11 eller 12 §,

2. bolagets eget kapital, beräknat enligt 14 §, enligt revisorns yttrande inte uppgår till det registrerade aktiekapitalet, eller

3. utskiftning har ägt rum.

När bolagsstämman beslutar att likvidationen *skall* upphöra, *skall* den samtidigt välja styrelse.

Likvidatorn *skall* se till att beslutet om att likvidationen *skall* upphöra och valet av styrelse genast anmäls för registrering i aktiebolagsregistret. Beslutet får inte verkställas förrän det har registrerats.

Om bolaget har gått i likvidation på grund av bolagsstämans beslut eller, i de fall som avses i 56 § och 51 § första stycket, på grund av domstols beslut, kan stämman sedan bolagets revisor har yttrat sig besluta att likvidationen *ska* upphöra och bolagets verksamhet återupptas. Ett sådant beslut får dock inte fattas, om

1. det finns grund för tvångslikvidation enligt 11 eller 12 §,

2. bolagets eget kapital, beräknat enligt 53 §, enligt revisorns yttrande inte uppgår till det registrerade aktiekapitalet, eller

3. utskiftning har ägt rum.

När bolagsstämman beslutar att likvidationen *ska* upphöra, *ska* den samtidigt välja styrelse.

Likvidatorn *ska* se till att beslutet om att likvidationen *ska* upphöra och valet av styrelse genast anmäls för registrering i aktiebolagsregistret. Beslutet får inte verkställas förrän det har registrerats.

Särskilda bestämmelser för publika aktiebolag

Tvångslikvidation på grund av kapitalbrist, m.m.

Skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning

52 §

Styrelsen i ett publikt aktiebolag ska genast upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning

1. när det finns skäl att anta att bolagets eget kapital, beräknat enligt 53 §, understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet, eller

2. när det vid verkställighet

enligt 4 kap. utsökningsbalken har visat sig att bolaget saknar tillgångar till full betalning av utmätningsfordringen.

Kontrollbalansräkningens innehåll

53 §

En kontrollbalansräkning ska upprättas enligt tillämplig lag om årsredovisning. Vid beräkningen av det egna kapitalets storlek får följande justeringar göras.

1. Tillgångar får tas upp till ett högre värde och avsättningar och skulder tas upp till ett lägre värde än i den ordinarie redovisningen, om de värderingsprinciper som används vid upprättande av kontrollbalansräkningen är förenliga med god redovisningssed. Pensionsåtaganden som enligt 8 a § lagen (1967:531) om tryggnad av pensionsutfästelse m.m. har redovisats under en delpost under rubriken Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser får dock inte tas upp till lägre belopp än vad som är tillåtet enligt 7 § samma lag.

2. Tillgångar får redovisas till nettoförsäljningsvärdet.

3. Skulder på grund av statligt stöd för vilket återbetalningsskyldigheten är beroende av bolagets ekonomiska ställning behöver inte redovisas, om stödet, i händelse av konkurs eller likvidation, ska betalas tillbaka först sedan övriga skulder har betalats.

Obeskattade reserver ska delas upp på eget kapital och uppskjuten skatteskuld.

Justeringar enligt första och andra styckena ska redovisas särskilt.

Kontrollbalansräkningen ska undertecknas av styrelsen.

Första kontrollstämman

54 §

Om kontrollbalansräkningen utvisar att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet, ska styrelsen snarast möjligt utfärda kallelse till en bolagsstämma som ska pröva om bolaget ska gå i likvidation (första kontrollstämman). I fråga om beslutsunderlag och kallelse ska bestämmelserna i 3–6 §§ tillämpas.

Kontrollbalansräkningen och ett yttrande av revisorn över denna ska läggas fram på stämman.

Andra kontrollstämman

55 §

Om den kontrollbalansräkning som har lagts fram vid den första kontrollstämman inte utvisar att det egna kapitalet, beräknat enligt 53 §, vid tiden för stämman uppgick till minst det registrerade aktiekapitalet och stämman inte har beslutat att bolaget ska gå i likvidation, ska bolagsstämman inom åtta månader från den första kontrollstämman på nytt pröva frågan om bolaget ska gå i likvidation (andra kontrollstämman). I fråga om beslutsunderlag och kallelse ska bestämmelserna i 3–6 §§ tillämpas.

Styrelsen ska inför den andra kontrollstämman upprätta en ny kontrollbalansräkning enligt 53 § och låta bolagets revisor granska den. Den nya kontrollbalansräkningen och ett yttrande av bolagets revisor över denna ska läggas fram på stämman.

Beslut om tvångslikvidation

56 §

Allmän domstol ska besluta att bolaget ska gå i likvidation, om

1. någon andra kontrollstämma inte hålls inom den tid som anges i 55 § första stycket, eller

2. den kontrollbalansräkning som har lagts fram vid den andra kontrollstämman inte har granskats av bolagets revisor eller inte utvisar att det egna kapitalet, beräknat enligt 53 §, vid tiden för stämman uppgick till minst det registrerade aktiekapitalet och stämman inte har beslutat att bolaget ska gå i likvidation.

I sådana fall som avses i första stycket ska styrelsen ansöka hos tingsrätten om beslut om likvidation. Ansökan ska göras inom två veckor från den andra kontrollstämman eller, om en sådan inte har hållits, från den tid punkt då den senast skulle ha hållits. Frågan om likvidation kan även prövas på ansökan av en styrelseledamot, den verkställande direktören, en revisor i bolaget eller en aktieägare.

Beslut om likvidation ska inte meddelas, om det under ärendets handläggning vid tingsrätten visas att en kontrollbalansräkning som utvisar att bolagets eget kapital, beräknat enligt 53 §, uppgår till minst det registrerade aktiekapitalet har granskats av bolagets revisor och lagts fram på en bolagsstämma.

Beslutet om likvidation gäller omedelbart.

Personligt betalningsansvar för bolagets företrädare

57 §

Om styrelsen i ett publikt aktie-

bolag har underlåtit att

1. i enlighet med 52 § upprätta och låta bolagets revisor granska en kontrollbalansräkning enligt 53 §,

2. i enlighet med 54 § sammankalla en första kontrollstämma, eller

3. i enlighet med 56 § ansöka hos tingsrätten om att bolaget ska gå i likvidation,

svarar styrelsens ledamöter solidariskt för de förpliktelser som uppkommer för bolaget under den tid som underlåtenheten består.

Den som med vetskap om styrelsens underlåtenhet handlar på bolagets vägnar svarar solidariskt med styrelsens ledamöter för de förpliktelser som därigenom uppkommer för bolaget.

Ansvaret enligt första och andra styckena gäller inte för den som visar att han eller hon inte har varit försumlig.

I sådana fall som avses i 52 § 1 gäller ansvaret enligt första stycket 1 endast om bolagets eget kapital, beräknat enligt 53 §, understeg hälften av bolagets registrerade aktiekapital vid den tidpunkt då styrelsens skyldighet att upprätta kontrollbalansräkning uppkom. Ansvaret gäller inte om bolagets eget kapital hade stigit över denna gräns efter den angivna tidpunkten men innan kontrollbalansräkningen senast skulle vara upprättad.

Personligt betalningsansvar för aktieägare

58 §

En aktieägare som med vetskap om att bolaget är skyldigt att gå i likvidation enligt 56 § första stycket deltar i ett beslut att fortsätta bolagets verksamhet ansvarar solidariskt med dem som sva-

rar enligt 57 § för de förpliktelser som uppkommer för bolaget efter den tidpunkt som anges i 56 § andra stycket.

Ansvarsperiodens slut

59 §

Ansvaret enligt 57 och 58 §§ omfattar inte förpliktelser som uppkommer sedan

1. en ansökan enligt 56 § andra stycket har gjorts,

2. en kontrollbalansräkning som utvisar att bolagets eget kapital, beräknat enligt 53 §, uppgår till det registrerade aktiekapitalet har granskats av bolagets revisor och lagts fram på bolagsstämma, eller

3. bolagsstämman, Bolagsverket eller domstol har beslutat om likvidation.

2 Bakgrund

Aktiebolagets främsta kännetecken är att aktieägarna inte har något personligt ansvar för bolagets förpliktelser. Ansvaret är begränsat till det i bolaget satsade kapitalet. Friheten från personligt betalningsansvar balanseras, heter det ofta, av att det i bolaget ska finnas en marginal mellan tillgångar och skulder, ett aktiekapital, till skydd för bolagets fordringsägare. I 1 kap. 4 § aktiebolagslagen (2005:551) föreskrivs i detta syfte att det i bolaget ska finnas ett aktiekapital.

Kravet på att det i bolaget ska finnas ett aktiekapital kompletteras i de flesta länder av regler om minsta tillåtna storlek på aktiekapitalet. Reglerna har sitt upphov i övergången från det s.k. koncessionssystemet till det nuvarande normativsystemet under 1800-talets senare hälft. När statsmakternas prövning av varje enskild bolagsbildning ersattes av en rätt för var och en att bilda ett aktiebolag under förutsättning att i lagen angivna regler för bolagsbildningen respekterades och bolaget registrerades i ett av det offentliga fört register, blev det aktuellt att överväga att i lagen också ställa krav på aktiekapitalets minsta storlek.

I kontinentaleuropa fastnade lagstiftaren för en sådan ordning. För såväl den aktiebolagsform som är avsedd för i första hand stora företag med många ägare som den kompletterande form av bolag utan personligt ägaransvar som är avsedd för i första hand mindre företag med få ägare, ställdes i lag krav på ett visst minsta aktiekapital eller motsvarande.

I Storbritannien såg lagstiftaren annorlunda på saken. Om aktieägarna i ett aktiebolag, *limited liability company* (Ltd), bestämde att det i bolaget skulle finnas ett aktiekapital till skydd för bolagets fordringsägare, fick aktieägarna också själva bestämma hur stort detta kapital skulle vara. Lagstiftaren angav inte någon minsta tillåten storlek.

Genom inträdet i EG i början av 1970-talet tvingades även Storbritannien införa ett lagstadgat minimikapitalkrav för *public companies*, men för *private companies* finns inte något sådant krav. I ett *private company* räcker det att aktiekapitalet uppgår till 1 brittiskt pund.

Till följd av den fria etableringsrätten inom den Europeiska unionen har i flera kontinentaleuropeiska medlemsstater under senare år kunnat noteras att inhemska näringsidkare bildar aktiebolag i Storbritannien men bedriver verksamheten genom en filial i hemlandet. Ett skäl till dessa ageranden är att komma i åtnjutande av den brittiska aktiebolagslagens liberala regler om aktiekapitalets minsta storlek. Som utredningen konstaterar har detta i sin tur i flera länder lett till reformer i syfte att förenkla regelverket för privata aktiebolag bl.a. genom en sänkning av kravet på minsta tillåtet aktiekapital.

Utredningens nu framlagda förslag ligger i linje med denna utveckling i vår omvärld. Utredningen har övervägt en sänkning av kravet på minsta tillåtet aktiekapital i privata bolag från nuvarande 100 000 kr till 50 000 kr, 20 000 kr respektive 1 kr. Utredningen har stannat för att föreslå en sänkning till 50 000 kr. Utredningen har också presenterat ett alternativt förslag som innebär en möjlighet till successiv inbetalning av aktiekapitalet.

Sedan utredningen lämnade sitt förslag i maj 2008 har emellertid tillkommit ytterligare en viktig faktor att beakta, nämligen EG-kommissio-

nens förslag till förordning om privata europabolag (KOM [2008] 396) som presenterades i juni 2008.

Bolagsformen privat europabolag (SPE-bolag) är avsedd vara en egen bolagsform, i allt väsentligt reglerad av en EG-förordning och bolagsordningen. Förslaget syftar till att stärka små och medelstora företags konkurrenskraft genom att underlätta etablering på den inre marknaden. Ett annat syfte är att minska de kostnader som uppstår på grund av att reglerna för att bilda och driva företag skiljer sig åt mellan medlemsstaterna.

Ett SPE-bolag föreslås kunna bildas utan begränsningar i form av t.ex. krav på gränsöverskridande verksamhet. SPE-bolaget ska kort sagt vara lika tillgängligt för den som vill sätta upp ett nät av exempelvis försäljningsbolag i Europa som för den som vill etablera en helt lokal verksamhet.

I ett SPE-bolag ska det finnas ett aktiekapital. Hur stort detta ska vara är enligt kommissionens förslag något som aktieägarna är bäst skickade att avgöra. I förslaget till förordning föreskrivs därför bara att aktiekapitalet i ett SPE-bolag ska uppgå till minst 1 euro och något utrymme för medlemsstaterna att lägga fast ett högre krav finns inte.

Förslaget till SPE-bolagsform väcker frågan om det finns behov av att sänka kravet på lägsta tillåtna aktiekapital i privata aktiebolag till en lägre nivå än utredningens förslag om 50 000 kr. En sänkning till 20 000 kr skulle kunna vara ett alternativ och inte kräva författningsändringar av annat slag än vad utredningen föreslagit. Ett förslag i linje med förslaget till EG-förordningen om SPE-bolag skulle i nationell lagstiftning kunna motsvaras av en nivå på 1 kr.

Departementet önskar mot nu angivna bakgrund remissinstansernas synpunkter på att minsta tillåtna aktiekapital i ett privat aktiebolag sänks till 1 kr. I det följande redovisas departementets bedömning av vilka andra ändringar som vid en sådan reform skulle behöva göras i aktiebolagslagen.

3 Vilka andra ändringar och kompletteringar skulle behöva göras i aktiebolagslagen?

En viktig utgångspunkt i aktiebolagslagen är att det i aktiebolaget ska finnas ett aktiekapital. En rad bestämmelser i lagen relaterar till aktiekapital i bolaget. Det handlar framför allt om bestämmelser rörande bolagsbildning, ökning av aktiekapitalet, värdeöverföringar från bolaget samt likvidation. En sänkning av kravet på minsta tillåtna aktiekapital till 1 kr innebär inte att dessa bestämmelser generellt påverkas. Det kommer i alla aktiebolag alltså att finnas ett aktiekapital; skillnaden blir endast den att aktieägarna själva får bestämma hur stort det ska vara. De bestämmelser som direkt påverkas av en sänkning av aktiekapitalkravet till 1 kr är därför endast sådana bestämmelser som relaterar till minsta tillåtna storlek på aktiekapitalet.

3.1 Bestämmelserna om bolagsbildning

I 2 kap. aktiebolagslagen finns bestämmelser om bildande av aktiebolag och bland dessa vissa bestämmelser om betalning av aktierna i bolaget.

Betalning av aktierna kan ske i pengar eller genom tillskjutande av apportegendom. Betalning i pengar ska enligt 2 kap. 17 § ske genom insättning på ett särskilt konto som stiftarna har öppnat för ändamålet hos en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett motsvarande utländskt kreditinstitut i en stat inom EES. I ett aktiebolag där aktiekapitalet inledningsvis avses vara mycket lågt, t.ex. 1 kr, och aktierna ges ut helt utan eller med mycket låg överkurs, kan kostnaden för att öppna ett konto av detta slag komma att väsentligt överstiga det på kontot insatta beloppet. En sådan ordning kan i det förstone synas svårförklarad. Man måste emellertid hålla i minnet för det första att det i de allra flesta aktiebolag sannolikt ändå faller sig naturligt att ha ett konto i en bank eller annat kreditinstitut. Vidare är att beakta att bestämmelsen ifråga gäller för alla aktiebolag, oberoende av aktiekapitalets storlek och, inte minst, att aktierna kan ges ut med en betydande överkurs. Har bolaget ett något större aktiekapital eller ges aktierna ut med en betydande överkurs kommer relationen mellan kostnaden för att öppna kontot och storleken på det insatta kapitalet att vara mer rimlig.

En sänkning av kravet på minsta tillåtna aktiekapital till 1 kr bedöms mot nu angivna bakgrund inte kräva någon ändring av 2 kap. 17 § rörande sättet för kontant betalning av aktierna i samband med bolagsbildning.

Betalning med apportegendom ska enligt 2 kap. 18 § ske genom att apportegendomen avskiljs för att ingå i bolagets egendom. Betalningen ska enligt 19 § granskas av en revisor, som i ett skriftligt yttrande ska intyga att de angivna tillgångarna tillförs bolaget, att egendomen är eller kan antas bli till nytta för bolaget samt att egendom inte har övervärderats. Även här skulle det kunna inträffa att kostnaden för själva förfarande, i detta fall anlåtande av en revisor, blir högre än det aktiekapital och, i förekommande fall, den överkurs varemot apportegendomens värde ska svara. Det får emellertid antas att behovet av att kunna betala aktierna med apportegendom är mycket begränsat i bolag där aktiekapitalet avses vara mycket lågt, t.ex. 1 kr, och aktierna ges ut helt utan eller med endast en begränsad överkurs. En sänkning av kravet på minsta tillåtna aktiekapital till 1 kr bedöms inte kräva någon ändring av 2 kap. 18 § rörande revisors granskning av betalning vid apportemission.

3.2 Bestämmelserna om ökning av aktiekapitalet

I 11–16 kap. aktiebolagslagen finns bestämmelser om ökning av aktiekapitalet. I likhet med vad som ovan sagts rörande bestämmelserna om bolagsbildning finns i dessa kapitel bestämmelser om sättet för betalning av aktierna och, i förekommande fall, granskning av apportegendom. En sänkning av kravet på minsta tillåtna aktiekapital till 1 kr ger emellertid i fråga om dessa bestämmelser inte anledning till andra slutsatser än i bolagsbildningsfallet.

3.3 Bestämmelserna om värdeöverföringar

Aktiekapitalets funktion som borgenärsskydd manifesteras framför allt i lagens bestämmelser om värdeöverföringar från bolaget. De grundläggande bestämmelserna därom finns i 17 kap. aktiebolagslagen, som äger tillämpning på värdeöverföring i form av vinstutdelning (18 kap.), förvärv av egna aktier (19 kap.) eller minskning av aktiekapitalet (20 kap.) men också på andra värdeöverföringar i form av affärshändelser som medför att bolagets förmögenhet, direkt eller indirekt, minskar ("förtäckt vinstutdelning").

Varje värdeöverföring måste för att vara tillåten från borgenärsskyddssynpunkt ske med beaktande av 17 kap. 3 §, som innehåller två led, nämligen den s.k. beloppsspärren i paragrafens första stycke och den s.k. försiktighetsregeln i paragrafens andra stycke. Beloppsspärren innebär att bolaget inte får genomföra en värdeöverföring, om det inte skulle finnas full täckning för det bundna egna kapitalet omedelbart efter överföringen. Det bokförda värdet på de tillgångar som finns kvar i bolaget efter värdeöverföringen måste alltså uppgå till minst det bokförda värdet på skulder, avsättningar och bundet eget kapital.

Innebörden av försiktighetsregeln är att en värdeöverföring, oavsett vad en tillämpning av beloppsspärren leder till för resultat, får ske endast om den framstår som försvarlig med hänsyn till dels de krav som verksamhetens art, omfattning och risker ställer på storleken av det egna kapitalet, dels bolagets konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

I sammanhanget ska också erinras om den skyldighet som styrelsen enligt 18 kap. 4 § har att till ett förslag om vinstutdelning foga ett motiverat yttrande om huruvida den föreslagna utdelningen är försvarlig med hänsyn till vad som sägs i försiktighetsregeln.

Kräver en sänkning av kravet på minsta tillåtet aktiekapital till 1 kr i privata aktiebolag att den grundläggande borgenärsskyddsbestämmelsen i 17 kap. 3 § ändras? Svaret på den frågan är enligt departementets mening nekande. Såväl beloppsspärren i första stycket som försiktighetsregeln i andra stycket fungerar i princip på samma sätt oberoende av hur stort aktiekapitalet är. Det kan i sammanhanget vara skäl att erinra om tanken bakom försiktighetsregeln, nämligen att aktiebolag inte ska kunna genomföra värdeöverföringar till aktieägare eller andra med större belopp än att dess ekonomiska ställning efter värdeöverföringen är betryggande för fordringsägarna.

Vad nu sagts gäller också ifråga om den mot 17 kap. 3 § svarande bestämmelse rörande vissa lån från bolaget som finns i 21 kap. 6 §.

3.4 Reglerna om likvidation vid bristande täckning för aktiekapitalet

I 25 kap. 13–20 §§ aktiebolagslagen finns bestämmelser som ålägger bolagets styrelse och aktieägare att agera på visst sätt vid tecken på kapitalbrist i bolaget, i första hand när det finns anledning anta att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Av

särskild betydelse är därvid att bolaget, om det inte förmår läka kapitalbristen, är skyldigt att gå i likvidation.

Det handlingsmönster som lagen anvisar i sammanhanget innebär i korthet följande.

När det finns skäl att anta att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet eller när bolaget vid utmättningsförsök har befunnits sakna utmättningsbara tillgångar, ska styrelsen låta upprätta en kontrollbalansräkning som ska granskas av bolagets revisor (25 kap. 13 och 14 §§).

Om kontrollbalansräkningen bekräftar misstanken om kapitalbrist, ska styrelsen kalla till en första kontrollstämma (25 kap. 15 §).

Om den första kontrollstämman inte beslutar att bolaget ska gå i likvidation, har bolaget viss tid på sig att läka kapitalbristen. Styrelsen ska därvid upprätta en ny kontrollbalansräkning. En andra kontrollstämma ska hållas inom åtta månader från den första stämman (25 kap. 16 §).

Om någon andra kontrollstämma inte hålls eller om den andra kontrollbalansräkningen inte utvisar att det finns full täckning för det registrerade aktiekapitalet och stämman inte beslutar om likvidation, ska styrelsen vända sig till domstol och begära beslut om likvidation (25 kap. 17 §).

Om detta handlingsmönster inte följs, kan bolagets styrelse, andra företrädare för bolaget och bolagets aktieägare i viss utsträckning bli personligen betalningsansvariga för bolagets förpliktelser (25 kap. 18–20 §§).

I den juridiska diskussionen har den praktiska betydelsen av reglerna om tvångslikvidation vid bristande täckning för aktiekapitalet ifrågasatts. Det har också påpekats att reglerna, åtminstone såvitt avser det personliga betalningsansvaret, saknar motsvarighet i andra länder som vi brukar jämföra oss med. Det finns inte anledning att i denna promemoria ta upp den diskussionen (jfr betänkandet s. 91 f.). Det måste dock konstateras att om kravet på minsta tillåtna aktiekapital i ett privat aktiebolag sänks till 1 kr kommer reglerna i fråga, för privata bolag med ett mycket lågt aktiekapital, i ett delvis nytt ljus. I ett bolag med 1 kr i aktiekapital ska reglerna tillämpas om det egna kapitalet understiger 0,50 kr. I ett bolag som har ett större aktiekapital kommer en förlust som inte kan täckas av fritt eget kapital att kunna mötas med minskning av aktiekapitalet enligt 20 kap. 1 § till miniminivån 1 kr, varefter även i ett sådant bolag reglerna ska tillämpas om bolagets egna kapital underskrider 0,50 kr. Det framstår som motsägelsefullt att godta att aktiekapitalet bestäms till 1 kr men samtidigt sätta press på bolaget och ägarna att se till att bolaget har ett eget kapital som är väsentligt större än 1 kr för att undvika att med ett minimum av förlust tvingas in i den omständliga och kostsamma process ett tvångslikvidationsförfarande innebär. En möjlighet är därför att kombinera en sänkning av gränsen för minsta tillåtna aktiekapital i privata bolag till 1 kr med att institutet likvidationsplikt på grund av kapitalbrist utmönstras för denna bolagskategori. Bestämmelserna om likvidationsplikt vid bristande kapitaltäckning kan visserligen på ett allmänt plan sägas inskräpa vikten av att en förlustbringande verksamhet inte drivs vidare på ett sätt som skulle kunna skada bolagets fordringsägare. Utmönstras reglerna kommer det inte att finnas några bestämmelser som anger hur bolagets ledning ska agera vid kapitalbrist,

vilket kan vara till nackdel både för borgenärerna och för aktieägarna. Större fokus kommer att sättas på konkursinstitutet och straffbestämmelserna om brott mot borgenärer.

Med utgångspunkt i likvidationsreglernas ändamål skulle emellertid å andra sidan kunna hävdas att de i praktiken har betydelse framför allt i bolag med snabbt växande förluster och att reglerna även för det fall minsta tillåtna aktiekapital bestäms till 1 kr utlöser en handlingsplikt hos styrelsen och i förlängningen hos bolagets aktieägare att vidta åtgärder för att komma till rätta med situationen. Reglerna har därmed just den ovan nämnda effekten att motverka att en förlustbringande verksamhet drivs vidare på ett sätt som skulle kunna skada bolagets fordringsägare. En annan möjlighet är därför att tills vidare behålla institutet likvidationsplikt på grund av kapitalbrist. Enligt den bedömning som kan göras här talar övervägande skäl för detta alternativ.

Oberoende av vilket av ovanstående alternativ som nu väljs kan det finnas skäl att framdeles överväga om det finns anledning att i ett vidare perspektiv se över frågan om vilka regler som bör finnas i aktiebolagslagen eller annan lagstiftning för att hindra att verksamheten i ett bolag drivs vidare i en situation där det står klart att bolaget inte har täckning för sitt aktiekapital eller inte kommer att kunna betala sina skulder vart efter de förfaller till betalning

För remissinstansernas bedömning redovisas mot bakgrund av ovanstående två alternativa författningsförslag, ett i vilket institutet likvidationsplikt på grund av kapitalbrist tills vidare behålls (se alternativ 1) och ett i vilket institutet avskaffas (se alternativ 2).

4 Författningskommentarer

4.1 Alternativ 1

Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

1 kap. Inledande bestämmelser

1 kap. 5 §

Bestämmelsen reglerar minsta tillåtna storlek på aktiekapitalet i privata aktiebolag. Ändringen innebär att kravet på minsta aktiekapital sänks från 100 000 kr till 1 kr. Vidare har vissa språkliga ändringar gjorts.

4.2 Alternativ 2

Förslaget till lag om ändring i aktiebolagslagen (2005:551)

1 kap. Inledande bestämmelser

1 kap. 3 §

Som en konsekvens av att reglerna i 25 kap. om likvidation på grund av bristande täckning för aktiekapitalet har begränsats till att avse endast publika aktiebolag, har hänvisningen i andra stycket ändrats.

1 kap. 5 §

Bestämmelsen reglerar minsta tillåtna storlek på aktiekapitalet i privata aktiebolag. Ändringen innebär att kravet på minsta aktiekapital sänks från 100 000 kr till 1 kr. Vidare har vissa språkliga ändringar gjorts.

25 kap. Likvidation och konkurs

25 kap. 45 §

Som en konsekvens av att reglerna om likvidation på grund av bristande täckning för aktiekapitalet har begränsats till att avse endast publika aktiebolag, har två paragrafhänvisningar ändrats. Vidare har vissa språkliga ändringar gjorts.

25 kap. 52 §

Som en konsekvens av att reglerna om likvidation på grund av bristande täckning för aktiekapitalet har begränsats till att avse endast publika aktiebolag, har bestämmelserna om sådan likvidation i nuvarande 13–20 §§ upphävts. Motsvarande bestämmelser, dock nu endast för publika aktiebolag, finns i 52–59 §§.

25 kap. 53 §

Se kommentaren till 52 §.

25 kap. 54 §

Se kommentaren till 52 §.

25 kap. 55 §

Se kommentaren till 52 §.

25 kap. 56 §

Se kommentaren till 52 §.

25 kap. 57 §

Se kommentaren till 52 §.

25 kap. 58 §

Se kommentaren till 52 §.

25 kap. 59 §

Se kommentaren till 52 §.